

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ה"פ 17-05-31195-05 גרשנזון נ' מע"מ פתח תקווה

לפני כבוד השופט רונן אילן

המבקש: אנדריי גרשנזון

נגד

המשיב: מנהל מע"מ - פתח תקווה

פסק דין

לפני בקשה לפסק דין המצהיר על התיישנות הליכים לגביית חוב במס משנת 1996. במהלך 15 חודשים, עד אוקטובר 1996, נמנע המבקש מהגשת דוחות חודשיים על פעילותו כעוסק מורשה, בטענה שנקלע לקשיים כלכליים. נוכח אי הגשת הדוחות הוציאו רשויות מע"מ "קביעת מס" אשר נערכה "לפי המשוער".

במהלך השנים אשר חלפו, למעלה משני עשורים, לא הוסדר החוב וכך נותר המבקש רשום בספרי המשיב כבעל חוב המגיע כדי כ- 620,000 ₪, ובגין החוב נקט המשיב בהליכי גבייה נגד המבקש. נוכח מצב זה הוגשה המרצת הפתיחה.

לטענת המבקש, הזמן שחלף מאז היווצרות החוב והימנעות המשיב מהגשת תביעה אזרחית או מנקיטת הליכי גבייה רצופים, ואף ממסירת הודעה למבקש על אותם הליכי גבייה בודדים שנקטו נגדו – מביאים לכך שחלפה תקופת ההתיישנות ולשיהוי מופרז בעליל. המבקש עותר לפיכך לצו המצהיר על כך וחוסם, למעשה, את המשיב מהמשך הליכי הגבייה.

לטענת המשיב, האחריות לכך שהחוב נותר תלוי ועומד גם בחלוף שנים כה רבות רובצת במלואה על המבקש. זה שבמשך שנים מתנהל שלא בתום לב, מתחמק מתשלום החוב, וכעת גם מבקש לפטור אותו מהחוב כליל. לשיטת המשיב, פעולות לגביית החוב נקטו ברציפות לכל אורך התקופה מאז נוצר החוב, המבקש גם היה מודע לקיומם של הליכים אלו, ולכן אין בסיס לטענת ההתיישנות או לטענת השיהוי.

במוקד המחלוקות נשוא מרצת פתיחה זו איפוא, המחלוקת באשר למודעות המבקש לקיומו של חוב ולהליכי הגבייה שנקט המשיב, וכן המחלוקת אם הליכי הגבייה אכן נקטו ברציפות, או שמא בפערי זמן המבטאים התיישנות או שיהוי.

העובדות

1. המבקש עלה לישראל בתחילת שנות התשעים של המאה שעברה. בסמוך לאחר עלייתו לישראל, החל התובע לעבוד בביצוע עבודות בנייה. ביום 1.8.1992 נרשם המבקש כעוסק מורשה, פתח תיק בהתאם במשרדי רשות המסים ונדרש לדווח על הכנסותיו ולשלם את המס הנובע מכך.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ה"פ 17-05-31195 גרשנזון נ' מע"מ פתח תקווה

2. זמן מה לאחר תחילת פעילותו בישראל, במהלך 1994 או בסמוך לכך, נקלע המבקש לקשיים. קשיים אלו הובילו לכך שהמבקש לא עמד בהתחייבויותיו לדווח כדין על הכנסותיו ולשלם את המס הנדרש ממנו כחוק. כך גם נמנע המבקש מהגשת דוחות למשיב מאז אפריל 1994.
3. נוכח הימנעות המבקש מהגשת דוחות, החל המשיב בנקיטת הליכים נגדו, לרבות בהטלת קנסות והוצאת קביעות מס משוער, ובהמשך גם בהגשת כתבי אישום. כך התנהל נגד המבקש הליך פלילי בבית משפט השלום בכפר סבא (ת.פ. 1441/94; להלן: "ההליך הראשון"). המבקש הורשע בהליך זה ונגזר עליו עונש מאסר על תנאי. צעדים אלו לא הביאו להגשת דוחות סדירים, וכך הוגש נגד המבקש כתב אישום נוסף בשנת 1996 ובגין אי הגשת 15 דוחות תקופתיים (אפריל 1995 – אוקטובר 1996) (להלן: "ההליך השני").
- על רקע הקשיים אליהם נקלע, עזב המבקש את ישראל במהלך 1996 ועבר להתגורר בגרמניה. כתוצאה מעזיבתו שאת ישראל, לא ניתן היה להמשיך בהליך השני שהתנהל נגדו, וכתב האישום נמחק. תיק המע"מ של המבקש נסגר רטרואקטיבית ביוזמת המשיב, החל מיום 18.10.1996.
- במהלך 2001 הוגש נגד המבקש כתב אישום שלישי בגין אי תשלומי המס (להלן: "ההליך השלישי") אולם גם הליך זה נמחק.
4. מספר שנים לאחר שעזב, בשנת 2000 או בסמוך לכך, שב המבקש לישראל. המבקש רכש דירה בה הוא מתגורר עם משפחתו ומאז לא שב לעבוד כעצמאי, אלא כשכיר. עם שובו של המבקש לישראל, חודשו ההליכים הפליליים נגדו בגין אי תשלום המס, ובמהלך חדש יולי 2002 הוגש נגד המבקש בבית משפט השלום בפתח תקווה כתב אישום רביעי (ת.פ. 2803/01; להלן: "ההליך הרביעי").
- בעקבות נקיטת ההליך הרביעי הודה המבקש והורשע באי הגשת 15 דוחות תקופתיים (אפריל 1995 – אוקטובר 1996). בפסק דין מיום 23.6.2003 נדון המבקש למאסר ולקנס.
5. פסק הדין בהליך הרביעי סיים את בירור ההליך הפלילי בעניינו של המבקש, אך לא הסדיר את פירעון החוב הרשום בספרי המשיב בגין אותן עבירות. על רקע זה, המשיך המשיב בנקיטת הליכי גבייה נגד המבקש ובהם, למשל, הטלת עיקול במהלך 2012 על רכב שבעלות המבקש ודרישות תשלום לפי פקודת המסים (גבייה).
6. ביום 18.12.15 פנה המבקש למשיב, טען להתיישנות ולשיהוי, ובקש למחוק את החוב הרשום לחובתו בספרי המשיב ולחדול מהמשך הליכי הגבייה נגדו. בקשת המבקש נבחנה אך נדחתה בהחלטה מיום 16.3.17.
- ביום 15.5.17 הוגשה המרצת פתיחה זו.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ה"פ 17-05-31195 גרשנזון נ' מע"מ פתח תקווה

תמצית טענות הצדדים וההליך

7. לפי הרישום בספרי המשיב, מסתכם חובו של המבקש ליום 11.7.17 בסך של 622,662 ₪. חוב זה מתבסס על אותה עבירה בה הורשע המבקש, אי הגשת 15 דוחו"ת תקופתיים (אפריל 1995 – אוקטובר 1996). החוב כולל קביעת מס בסך 583,114 ₪; קנסות בסך 20,543 ₪; והפרשי הצמדה וריבית בסך של 19,005 ₪.
- החוב האמור, כפי שהוא רשום בספרי המשיב, יכונה להלן: "החוב".
8. לטענת המבקש, החוב התיישן זה מכבר ועל המשיב למחוק אותו מספריו ולחדול מהליכים לגבייתו.
- לפי גרסת המבקש, לו נקט המשיב בהליך משפטי אזרחי לגביית החוב, היה נחסם בטענת התיישנות כבר משנת 2003. מאחר והמשיב בחר שלא לנקוט הליך אזרחי אלא בהליכי גבייה מנהלית, טוען המבקש שעומדת לו הזכות לחסום בטענת התיישנות הן את האפשרות להגשת תביעה אזרחית והן את האפשרות להמשך נקיטת הליכי גבייה מנהלית. בטענה זו מבקש המבקש להדגיש שלא היה מודע כלל להליכי גבייה בהם נוקט המשיב במשך שנים רבות ועד לשנת 2010.
- עוד טוען המבקש כי במצב זה עומדת לו גם טענת שיהוי לחסימת כל הליכי הגבייה נגדו מצד המשיב. לביסוס טענה זו מפנה המבקש להנחיות היועץ המשפטי לממשלה מחודש פברואר 2012 וטוען שאלו אף החמירו בדרישות מהרשות הפועלת לגביית חוב בהליכים מנהליים, ומורים לה לנקוט בהליכים בתוך 3 שנים ולהמשיך ולנקוט הליכים אלו כל העת, שאחרת תיחסם בטענת שיהוי. בפועל, טוען המבקש, לא נקט המשיב בהליך מנהלי כלשהו במשך שנים רבות, וככל שנקט בכזה ודאי שלא המשיך לעשות כן "בשקידה סבירה", ולפיכך אין באפשרותו להמשיך בנקיטת הליכים שכאלו מחמת שיהוי.
- על בסיס טענות אלו, עותר המבקש לפסק דין המצהיר שאינו חייב כספים כלשהם למשיב בגין השנים 1994 – 1996, וכי המשיב אינו רשאי לנקוט בהליכים לגביית חוב שכזה ועליו לבטל הליכים בהם נקט.
9. לטענת המשיב, אין כל בסיס להמרצת הפתיחה.
- לפי גרסת המשיב, לא הגיש המבקש את הדוחו"ת שחייב היה להגיש בגין פעילותו כעוסק מורשה, ולפיכך פעל המשיב לפי סמכותו והעמיד את חוב המבקש בתקופה הרלוונטית "לפי המשוער". קביעה זו יכול היה המבקש לבקש לבטל באמצעות הגשת הדוחו"ת התקופתיים, אך הוא לא עשה כן, וכך נותר החוב שריר וקיים.
- עוד טוען המשיב, כי מאז התגבש החוב אי אז ב-1995, בוצעו על ידו עשרות פעולות גבייה, לפחות 54 לפי מניינו. בפעולות גבייה אלו כולל המשיב גם הטלת עיקולים על שכר וחשבונות בנק ושעבודים על רכב. בגין פעולות אלו אף עלה בידי המשיב לגבות מהמבקש ביום 1.7.03 סך של 6,573 ₪. בנוסף לאלו, טוען המשיב, נשלחו למבקש שוב ושוב דרישות לתשלום והמבקש עצמו היה מודע לפעולות הגבייה והדרישות לתשלום החוב.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ה"פ 17-05-31195 גרשנזון נ' מע"מ פתח תקווה

נוכח הליכי גבייה אלו, טוען המשיב, נעצר מרוץ ההתיישנות גם אם לא ננקטו לצידם הליכי תביעה אזרחית ואין לטענה זו בסיס. כך גם ביחס לטענת השיהוי, באשר לפי גרסת המשיב הליכי גבייה מנהלית ננקטו נגד המבקש ברציפות ובהתמדה מאז היווצרות החוב, כך שאין יסוד לניסיון לטעון להפסקתם בגין שיהוי. על כל אלו, מבקש המשיב להוסיף ולהדגיש את חוסר תום הלב של המבקש, אשר התחמק במשך שנים מתשלום החוב וכעת מבקש לפטור אותו כליל מפירעונו.

10. המבקש תמך את גרסתו בתצהירו. המשיב תמך את גרסתה בתצהירו של מר חיים בובליל (סגן בכיר לממונה האזורי במשרדי מע"מ – פתח תקווה; להלן: "בובליל"). בתום החקירות הנגדיות הוקצבו מועדים להגשת סיכומים בכתב, והגשתם התעכבה נוכח הודעות הצדדים על ניסיונות להסדר.

דיון

11. עתירתו הראשונה של המבקש הינה להצהרה על מחיקת החוב המיוחס לו ורשום בספרי המשיב.

טענה זו איננה ברורה בשים לב לכך שהעתירה בכללותה מתבססת על טענות להתיישנות ולשיהוי. בהתאם לסעיף 2 בחוק ההתיישנות, התשי"ח-1958 (להלן: "חוק ההתיישנות"), ההתיישנות אינה גורמת לביטול הזכות לגופה, אלא רק מקימה מחסום מפני תביעתה. לפיכך, אפילו יתקבלו כל טענות המבקש, אין בסיס לטענה המבקשת להביא למחיקת כל חוב שמייחס לו המשיב.

העתירה העומדת לבירור, הינה זו המבקשת לחסום את המשיב מכל הליך לגביית החוב וכפועל יוצא מכך גם לבטל הליכים שנקטו, והכל בטענה להתיישנות ולשיהוי.

12. הזכות העומדת לנישום לעתור לפסק דין המצהיר על התיישנות החוב, ובכך לחסום את הרשות מהמשך נקיטת הליכי גבייה נגדו – איננה שנויה במחלוקת.

זכות זו הוכרה בפסיקת בית המשפט העליון, בפסק הדין אשר זכה מאז ניתן לכינוי "הלכת נסייר" (רע"א 187/05 נעמה נסייר נגד עיריית נצרת עילית, פ"ד ס"ד (1), 215), ובמסגרתו נקבע כך:

"דעתי היא, שנישום אשר הרשות מפעילה כלפיו הליך גבייה מינהלי רשאי להתגונן בטענה שחוב המס התיישן. טענת התיישנות זו נותרת טענת הגנה, הגם שאופן השמעתה הוא על דרך יזימת הליך – כיום, עתירה לבית המשפט לעניינים מינהליים."

הדגש בהלכה זו מוסב על זכותו של הנישום ליזום הליך משפטי בו תתברר טענת ההתיישנות, ומתוך הכרה שמעשית, אין בידי הנישום דרך אחרת להתגונן בטענה זו מפני הליכי גבייה. וכאשר הדגש מוסב על זכות הנישום לפתוח בהליך, אין חשיבות למסגרת הפורמלית בה בחר להעלות את הטענה, אם בעתירה מנהלית או שמא בתביעה אזרחית. העיקר הוא לפיכך, ההכרה כי בתקיפה של הליכי גבייה מנהלית יכול העותר או התובע להעלות טענת התיישנות, גם אם המסגרת הפורמאלית להעלאתה הינה בפנייה יזומה של הטוען לבית המשפט (עע"מ 10372/08 עיריית בת ים נ' שמואל אדוט ז"ל [פורסם בנבו], 4.1.11, פסקה 13).

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ה"פ 17-05-31195 גרשנזון נ' מע"מ פתח תקווה

אף המשיב איננו כופר בעצם זכותו של המבקש לעתור לפסק דין המצהיר על התיישנות החוב, כך שתיחסם בפני המשיב האפשרות להוסיף ולנקוט נגדו הליכי גבייה. טענות המשיב מתמקדות בנסיבות הספציפיות הרלוונטיות למבקש, נסיבות שבגינן, לשיטתו, אין בסיס להמרצת הפתיחה.

13. אין בין הצדדים מחלוקת על מקורו של החוב, אשר מייחס המשיב למבקש. כפי שעולה מפסק הדין שניתן בהליך הפלילי הרביעי שהתנהל נגד המבקש (ת.פ. 2803/01), הודה המבקש והורשע באי הגשת 15 דוחו"ת תקופתיים (אפריל 1995 – אוקטובר 1996). אי הגשת הדוחו"ת היוותה הפרה של ההוראה בסעיף 67 (א) לחוק מס ערך מוסף, התשל"ו-1975 (להלן: "חוק מע"מ"), וכך גם אי תשלום המס המגיע לתקופת הדו"ח. נוכח הפרה זו של המבקש, רשאי היה המשיב לקבוע את המס שעל המבקש לשלם "בהתחשב בהיקף עסקאותיו או פעילותו, ובאין נתונים – לפי המשוער" (סעיף 20 בחוק מע"מ). המשיב פעל לפי הסמכות הנתונה לו בחוק מע"מ, וקבע את "החוב" המיוחס למבקש בגין התקופה שמאפריל 1995 ועד אוקטובר 1996.

14. ככלל, בפני רשות החפצה לגבות חוב מנישום, עומדים שני מסלולי פעולה אפשריים. באפשרותה להגיש תביעה אזרחית לבית המשפט, ובאפשרותה גם לנקוט בהליכי גבייה מנהליים, לפי פקודת המיסים (גביה). עתירת המבקש מתייחסת לשני אפיקי הגבייה האפשריים, אף שבפועל עושה המשיב במקרה דנא שימוש רק באחד מאותם אפיקים. אין מחלוקת כי מאז התגבש החוב לא הגיש המשיב נגד המבקש תביעה אזרחית לבית המשפט. כל פעולות המשיב לגביית החוב נעשו בהליכי גבייה מנהליים.

אף בירור הטענות ייעשה בנפרד ביחס לשתי עתירות אלו.

15. ראשית לכל, טוען המבקש שיש להצהיר כי המשיב חסומה מפני הגשת תביעה אזרחית נגדו בשל התיישנות החוב.

לפי גרסת המבקש, נוכח השנים הרבות שחלפו מאז התגבש החוב אשר מייחס לו המשיב, אין ספק שלו בחר להגיש נגדו תביעה אזרחית, הייתה התביעה נחסמת בטענת התיישנות. המשיב כופר בטענה זו. המשיב אינו חולק על כך שמאז התגבש החוב לא הוגשה נגד המבקש כל תביעה אזרחית לגבייתו, אך טוען שמרוץ ההתיישנות נעצר נוכח הליכי הגבייה המנהליים בהם נקט מאז התגבש החוב וברציפות. המשיב אף מבקש להתבסס על פסק דין מנחה של בית המשפט המחוזי (ה"פ (מחוזי ת"א) 200876/04 צלח גזאל נ' מדינת ישראל [פורסם בבנו] 1.12.04) (סעיף 37 בסיכומי המשיב).

טענת המשיב בהתייחס לפן זה בטענות המבקש, איננה עולה בקנה אחד עם פסיקת בית המשפט העליון.

אכן, במהלך השנים הושמעו דעות שונות באשר לאפשרות שנקיטת הליכי גבייה מנהליים עוצרת את מרוץ ההתיישנות גם ביחס לאפשרות הפנייה לגבייה בהגשת תביעה אזרחית, ברם מחלוקות אלו הוכרעו בפסיקת בית המשפט העליון. שכך נקבע:

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ה"פ 17-05-31195 גרשנזון נ' מע"מ פתח תקווה

המסקנה העולה מהניתוח התכליתי היא כי חוק ההתיישנות אינו מאפשר לרשות להקפיא את מרוץ ההתיישנות באמצעות ביצוע הליכי גבייה. תכליתו של סעיף 15 לחוק שלובה באופן ניהולם של הליכים בערכאה שיפוטית. לא נובעת ממנו התוצאה של הקפאת מניין ימי ההתיישנות לנוכח הליכי גבייה מינהליים חד-צדדיים שונים, הכוללים גם משלוח התראות או התניית העברת זכויות בתשלום החוב. אין אפוא מקום לטענת העירייה כי יש לקרוא את הסעיף כאילו הוא אינו כולל רק תובענות, אלא גם הליכי גבייה. האחרונים שונים במהותם מתובענות, ונקיטתם אינה מצדיקה מתן הטבה לרשות, שבעלי דין אחרים אינם זכאים לה. הנה כי כן, יש הרמוניה בין הפרשנות הלשונית והפרשנות התכליתית של הסוגיה המונחת לפנינו. (רע"א 4302/16 עיריית ירושלים נ' פרידמן צבי [פורסם בנבו], 16.4.18)

על יסוד הלכה זו, וכאשר אין מחלוקת על כך שהמשיב לא נקט בהליך אזרחי כלשהו נגד המבקש למרות שהחוב אותו מייחס לו התגבש עוד בשנת 1996, אין עוד באפשרות המשיב לנקוט בהליך אזרחי נגד המבקש נוכח התיישנות עילת התביעה.

16. דא עקא, שקבלת טענת המבקש ביחס להתיישנות העילה נגדו ככל שהיא מתייחסת להליך אזרחי, איננה מסייעת לו במקרה דנא, שכן במוקד המחלוקת עומדת הטענה המתייחסת לאפיק הגבייה הנוסף העומד לרשות המשיב, הליך הגבייה המנהלי. שזה זה האפיק אליו פנה המשיב מאז נוצר החוב. אף מסלול אפשרי זה לגביית חוב לרשות כפוף לדיני ההתיישנות, וכפי שנקבע במסגרת הלכת נסייך פתוחה בפני נישום האפשרות לעתור להצהרה על התיישנות החוב ובכך לחסום את הרשות מנקיטת פעולות גבייה נגדו באפיק המנהלי. בהיווצר חוב לטובת רשות, מתחיל גם מרוץ ההתיישנות לאפשרות גבייתו. כאשר נוקטת הרשות הליכי גבייה לצורך גביית החוב, הרי שאותם הליכי גבייה גם "מאפסים" את מרוץ ההתיישנות.

באין הסדר בנושא זה בחוק ההתיישנות נראה לנו שראוי לאמץ, בדרך של היקש, את המנגנון הקבוע בסעיף 21 רישה לחוק בנוגע לאיפוס תקופת ההתיישנות כל אימת שהרשות מבצעת פעולת גבייה שהובאה לידיעת החייב. (טל חבקין, התיישנות, (2014), עמ' 273)

מאידך, מצב בו מתברר שהרשות לא נקטה כלל בהליכי גבייה עד לאחר חלוף תקופת ההתיישנות, הרי שהוקם בפני הרשות מחסום מפני נקיטה בהליכי גבייה. ודוק, בטענת הרשות לנקיטת הליכי גבייה אין די לאיפוס תקופת ההתיישנות, אף לא בהצגת ראיות לכך שאכן ננקטו הליכי גבייה על ידי הרשות. על הרשות להוסיף ולוודא שהנישום מודע להליכים המתנהלים נגדו. מודע לחובתו להסדיר טענה לחוב המיוחס לו ולנקוט לו הוא נחשף אם לא יעשה כן. על תכליתה של חובת הידוע נכתב כך:

תנאי לקיומו של הליך הוגן הוא שאדם שהליך נפתח נגדו ידע על כך. מטרת הידוע היא לאפשר למי שההליך נפתח נגדו לממש את זכות הטיעון במטרה להגן על זכויותיו... כשמדובר בהליך גבייה, הידוע נועד להתריע בפני החייב כי הוא חשף להליכי גבייה

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ה"פ 17-05-31195 גרשנזון נ' מע"מ פתח תקווה

שעלולים להיות פוגעניים ולהסב לו הוצאות, במטרה לגרום לו לשלם את החוב ולהימנע מכך, או לפעול באפיקים המתאימים לביטולו. נטל היידוע מוטל על הצד שפותח בהליך, והיקפו משתנה בהתאם לאופי ההליך ולמידת הפגיעה הפוטנציאלית שההליך עלול להסב לצד שכנגד. ככל שהפגיעה שעלולה להיגרם גדולה יותר, כך מוצדק להטיל על הפותח בהליך נטל גדול יותר לוודא כי מי שההליך ינוהל נגדו מודע להשלכותיו, וכי נמסר לו מידע מספיק כדי לכלכל את צעדיו. (רע"א 5255/11 עיריית הרצליה נ' אברהם חנוך כרם [פורסם בבנו], 11.6.13, פסקה 18)

כדי להביא לאיפוס מרוץ ההתיישנות שומה על הרשות גם להראות שהליכי הגבייה בהם נקטה הובאו לידיעת הנישום. גם כאשר נוקטת הרשות בהליכי גבייה, עלולה היא להיחסם בטענת התיישנות, אם ימצא שהנישום לא היה מודע לקיומם של הליכי הגבייה. כך נכתב:

אם החייב ידע על אודות החוב והשתמט ממנו, אין סיבה טובה לפטור אותו מהחוב רק מחמת חלוף הזמן. תוצאה אחרת תיצור לחייבים תמריץ להשתמט מתשלום החוב. ממילא לא נוצר אינטרס הסתמכות ראוי להגנה אצל החייב או מצג של זניחת הדרישה מצד הרשות. לכן נראה לנו שיש לאמץ כלל שלפיו תשלום חובה יתיישן רק אם חלפה תקופת ההתיישנות בלא שהעירייה נקטה פעולת גבייה או חיוב שהגיעה לידיעת החייב. אם העירייה ביצעה פעולות גבייה שלא הובאו לידיעתו, לא מתאפס ירוץ ההתיישנות, שכן החייב ממשיך להסתמך על מצג העירייה שלפיו היא זנחה את החוב. לעומת זאת, אם החייב ידע או היה צריך לדעת, שבוצעו פעולות גבייה המעידות על כך שהחוב לא נזנח, מרוץ ההתיישנות יתאפס. (טל חבקיין, התיישנות, (2014), עמ' 273 - 274)

וכך גם נקבע:

"בנקודה זו חשוב להעיר את הדברים הבאים: דבריי האמורים מתייחסים למקרים בהם הרשות אינה נוקטת במשך שנים כל הליך גבייה, בין אם במסלול השיפוטי (הגשת תביעה לבית המשפט) ובין אם במסלול המינהלי (הליכי גבייה לפי פקודת העיריות או לפי פקודת המסים). המקרה שנדון בעניין נסייר משתייך לטיפוס מקרים זה. שאלה יפה היא האם יש לראות בכל פעולה גבייה מכל סוג שהוא, שהובאה לידיעת החייב, משום פעולה המאפסת את מירוץ ההתיישנות. לדעתי, יש לאמץ כלל הקובע שפעולות גבייה מינהליות שלא הובאו לידיעת החייב לא יאפסו את תקופת ההתיישנות, ואילו כאלה שהובאו לידיעתו יקימו חזקה בדבר איפוס מירוץ ההתיישנות" (עע"מ 8832/12 עיריית חיפה נ' יצחק סלומון בע"מ [פורסם בבנו] 15.4.15, פסקה 21) (ההדגשה הוספה – הח"מ)

לפיכך, כדי להראות שעומדת לה "חזקת האיפוס" העוצרת את מרוץ ההתיישנות, שומה על הרשות להראות שנקטה בהליכי גבייה אשר גם הובאו לידיעת הנישום. מצב בו לא עשתה כן הרשות, עלול להביא לחסימתה מהליכי גבייה בטענת ההתיישנות.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ה"פ 17-05-31195 גרשנזון נ' מע"מ פתח תקווה

17. במוקד המחלוקת עומדת לפיכך שאלת מודעותו של המבקש להליכי הגבייה בהם נקט המשיב מאז היווצרות החוב, ואם אותם הליכי גבייה ואותה מודעות של המבקש, עצרו את מרוץ ההתיישנות.

לפי גרסת המבקש, לא נקט נגדו המשיב כלל הליכי גבייה במהלך 7 השנים שחלפו מאז נוצר החוב (אוקטובר 1996 ועד אוקטובר 2003), וכך חלפה בפרק זמן זה תקופת ההתיישנות. ואף לאחר מכן, טוען המבקש, לא פנה אליו המשיב במשך שנים, ורק במהלך 2010 החל במשלוח דרישות תשלום שנתיות, וגם לצד אלו לא נקט בהליכי גבייה כאשר רק במהלך 2015 נודע לו שהמשיב ביצע עיקול רכב בחדש מאי 2012.

משמע, לפי גרסת המבקש, רק בשנת 2010 נודע לו על הליכי הגבייה בהם נוקט המשיב בגין החוב, אלא שאז כבר חלפה תקופת ההתיישנות.

לפי גרסת המשיב, התמונה העובדתית שמציג המבקש איננה נכונה. לטענת המשיב, מאז חדש אפריל 1995 וממש עד ימים אלו בהם מתבררת התביעה, בוצעו על ידי המשיב לא פחות מ-54 פעולות גבייה. בפעולות אלו מונה המשיב עיקול משכורת שבוצע ביום 3.1.02, עיקולי רכב שבוצעו ביום 13.11.02 ושוב ביום 22.5.12, עיקולים על חשבונות בנק שבוצעו בשנים 2002 – 2004 ואף עיקול נכס מקרקעין שנעשה ביום 1.8.04. לשיטת המשיב איפוא, נעשו פעולות הגבייה ברציפות ולטענת ההתיישנות אין בסיס.

עיון במסמכים שהציג המשיב אכן מראה שבוצעו פעולות גבייה במהלך השנים. אכן, רוב רובן של אותן פעולות גבייה נעשו עד אוקטובר 1996 ולכן אינן רלוונטיות לבירור טענת ההתיישנות ממועד זה ואילך. ואכן, רק פעולות ספורות בוצעו לאחר אוקטובר 1996 (פעולות עיקול בודדות בשנים 2002 – 2006), ופעולות בודדות נוספות בשנים 2012 – 2014 (כולל עיקול רכב במהלך 2012 (לפי הרישום בנספח 6 לתגובה ואישור המבקש בסעיף 16 בתצהיר המבקש). עם זאת, די בפעולות ספורות אלו כדי להביא לאיפוס תקופת ההתיישנות בכל פעם מחדש. די בהן, ובלבד שאכן הובאו לידיעת המבקש. שנוכח נקיטת פעולות אלו ידע המבקש, או צריך היה לדעת, שהמשיב מנהל נגדו הליכי גבייה על חוב שריר וקיים.

וזו זו המחלוקת העומדת לבירור – מודעות המבקש להליכי הגבייה.

18. נוכח מחלוקת זו, הנה אשר התברר:

א. לתמיכה בגרסתו לנקיטת הליכי גבייה ולמודעות המבקש להליכים אלו, העיד בובליל מטעם המשיב.

עיון בתצהירו של בובליל מלמד שאין בו כל טענה, ולו אחת, המבטאת ידיעה אישית של בובליל אודות ההליכים שנקטו נגד המבקש בכלל ואודות מודעות המבקש להליכים אלו בפרט. עדות בובליל כולה, מתבססת על המסמכים שהופקו ממחשבי המשיב בקשר עם המבקש ואף בובליל ציין במהלך עדותו, שוב ושוב, כי אין לו ידיעה אישית על ההליכים, אלא רק את אשר נשמר במחשבי המשיב, וכך, למשל, העיד בובליל (עמ' 19 בפרוט):

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ה"פ 17-05-31195-05 גרשנזון נ' מע"מ פתח תקווה

אין לנו מסמכים, אנחנו רואים את הנתון אך ורק בתוך המערכת, קביעות מס לתקופה א, ב, ג, ד ואז אני יודע שלגבי אותן תקופות הוא לא הגיש דוח"ות, ואז מוטלות קביעות מס לגבי אותן תקופות שלא הגיש... אני הסברתי לאדוני מאחר ומדובר בשנים, בתקופה מאד מאד ישנה, אין לנו את הנתונים האלו. כך נמצא שלא ניתן להתבסס על עדות בובליל לתמיכה בטענה לקיום הליכי גבייה או למודעות המבקש להליכי הגבייה.

ב. הראיה העיקרית עליה מתבסס המשיב הינו "תיק מוצגים" אותו הגיש. לביסוס טענתו לביצוע "פעולות גבייה" אשר עצרו את מרוץ ההתיישנות, הציג המשיב תיק מוצגים, ובו 40 נספחים. כל אחד מאותם 40 נספחים, מבטא פעולת גבייה שנעשתה לפי פקודת המיסים, כפי ששוחזרו ממחשבי המשיב. מוצגים אלו הוצגו בהסכמת המבקש (עמ' 3; ש' 6 בפרוט') וכך גם התקבלו, כביטוי לפעולות הגבייה שביצע המשיב. אלו, לשיטת המשיב, ביטוי מודפס לפעולות גבייה שבוצעו לגביית החוב מהמבקש. עיון באותו "תיק מוצגים" מראה על כל אלו:

- (1) ראשית, הרוב המוחלט של הנספחים (נספחים 1 – 32 מתוך 40 נספחים), מבטא פעולות גבייה שנעשו עד ליום 10.10.96. פעולות שכאלו ודאי שאינן רלוונטיות בבחינת השאלה לאיפוס תקופת ההתיישנות לאחר אוקטובר 1996.
- (2) שנית, אין בנספחים אלו ולו מסמך בודד המבטא אישור של המבקש לקבלת הדרשה. למעשה, כל הנספחים בכלל ממוענים לצדדי ג'. לא למבקש. נספחים אלו אינם יכולים לבסס טענה למודעות המבקש להליכים שנקטו.
- (3) שלישית, המשיב כלל איננו מסביר את זהות אותם נמענים, צדדי ג', אליהם נשלחו הדרשות ומה להם ולמבקש. המשיב אף אינו מפרט אם מי מהם בכלל הגיב לדרשה ובובליל לא ידע להסביר דבר ביחס לשאלות אלו (עמ' 27 בפרוט'). מחדל זה מעלה תהיות רבות. כך, למשל, לפי טענת המשיב ביום 22.2.06 בוצע עיקול על זכויות המבקש בנכס הרשום בתיק מנהל מקרקעי ישראל (נספח 37). לא ברור מה קושי היה בהמצאת התגובה לבקשת העיקול, ככל שזו הומצאה לצד ג', ומה קושי היה בקבלת מידע על המצאת הדרשה למבקש, ככל שזו אכן הומצאה. ובכל זאת – דבר מאלו לא הוגש ולא הוצג.
- (4) רביעית, כאשר עסקינן בבחינת טענת התיישנות חוב שנוצר בסמוך לאחר אוקטובר 1996, לא ברור כיצד מציג המשיב כביטוי להליכי גבייה שאיפסו את תקופת ההתיישנות, מסמכים בתקופה שמיום 3.8.94 ועד 16.6.96 (נספחים 1 – 23 בתיק המוצגים). לא ברור כיצד מסמכים אלו מציינים את כתובתו של המבקש ברחוב גילה 6/14 באריאל אף שלפי טענתו עבר לגור בכתובת זו רק בשנת 2000 (סעיף 6 בתצהיר המבקש). לא ברור מה לסכומים שבמסמכים אלו ולחוב המיוחס למבקש כאשר המשיב לא ידע להסביר כיצד נקבע החוב ומדוע ניכרים כאלו

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ה"פ 17-05-31195 גרשנזון נ' מע"מ פתח תקווה

פערים בין סכומי החוב הנקובים במוצגים מטעמו (עדות בובליל בעמ' 25; ש' 19 בפרוט').

לפי עדות בובליל אותו "תיק מוצגים", הופק באמצעות שיחזור מסמכים על ידי מי מעובדי המשיב לבקשת בובליל (עמ' 22; ש' 17 – 20 בפרוט'). בובליל אף לא יכול היה לתמוך בטענה שמשמכים אלו אכן מבטאים שחזור מדויק של הליכי הגבייה בגין החוב וכך גם העיד (עמ' 22, ש' 24 בפרוט').

ניתן לקבל את טענת המשיב לביצוע אותן "פעולות גבייה" הבאות לכדי ביטוי במסמכים שהציג בתיק המוצגים. עם זאת, נוכח כל האמור לעיל, לא ניתן לראות בנספחים אלו ראיה התומכת בטענה לפיה היה המבקש מודע להליכי הגבייה הללו.

ג. כראיה נוספת לתמיכה בגרסתו, הפנה המשיב לתדפיס הכולל רשימת פעולות שנעשו בתיקו של המבקש (נספח 6 לתגובת המשיב). זה מבטא, לשיטתו, ביטוי ללא פחות מ- 54 פעולות גבייה שנעשו נגד המבקש. (!) פעולות גבייה שנעשו נגד המבקש.

עיון באותו תדפיס מלמד שרוב הפעולות הרשומות בו הינן פעולות "עיקול" שנעשו עד אוקטובר 1996. אלו ודאי אינן יכולות לבסס טענה לאיפוס תקופת ההתיישנות לאחר מכן.

עיון ביתר הפעולות הרשומות במסמך זה, מראה שאף הן אינן כוללות כל התייחסות לתוצאה של אותן פעולות בכל הנוגע למודעות המבקש. אין ולו אזכור האפשרות שהמבקש היה מודע לפעולות הננקטות.

אף תדפיס זה איננו יכול לבסס טענה למודעות המבקש לפעולות הגבייה.

ד. לטענת המשיב, נשלחו למבקש דרישות תשלום מדי שנה, ובסיכומים מטעמו נטען למשלוח עשרות דרישות תשלום בשנים 2002 – 2017 (סעיף 21 בסיכומי המשיב). טענה זו, לא ברור על מה היא מתבססת.

המשיב לא הציג ולו "דרישת תשלום" אחת שנשלחה למבקש ומבטאת את הליכי הגבייה המתנהלים נגדו. דרישה שאפשר והומצאה למבקש. אותן דרישות תשלום שהוצגו צורפו דווקא לתצהירו של המבקש (נספחים 1א ו-1ב) אלא שאלו נשלחו רק בשנים 2014 ו-2015. ועיון במסמך מיום 13.3.14 (נספח 1א לתצהיר המבקש) מלמד שהינו "תזכורת לדרישה שהופקה בתאריך 18.2.13". אין בו כל זכר למכתבי דרישה קודמים, מלפני 2010. לולא הודה המבקש בקבלת מכתבי דרישה משנת 2010, גם למועד זה לא היה בסיס בראיות.

ה. לטענת המשיב בפסק הדין מיום 23.6.03 הורשע המבקש על אי הגשת הדוחות בשנים 1995 – 1996 ונגזר עונשו בקנס ובמאסר (נספח 4 לתגובת המשיב).

בהתייחס למודעתו לעבירה שבצע ולפסק הדין העיד המבקש כך (עמ' 7 – 8 בפרוט):

באמת זה ככה אני, חוץ מזה, בואי נגיד, סליחה אני באמת, אני עלייה 91, 96 עזבתי את הארץ וב-2002 חזרתי. עוד פעם, העברית שלי בדיבור אולי נראה כאילו סביר אבל בדברים אחרים, בשנת 90 ו-2000 אז בכלל היה יחסית חלש, כך אני,

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ה"פ 17-05-31195 גרשנזון נ' מע"מ פתח תקווה

כי עוד פעם זה לא כאילו הצדקה שלי, שתבינו נכון, כי יש פה הרבה דברים שאני עד עכשיו לא מבין בדיבור בעברית גבוהה. באמת אני לא מבין אותם אז קשה לי. בעברית ככה אני מדבר. עברית של שוק כרמל....

ובהמשך:

ש: המדינה באה ואמרה שעדיין לא הגשת דוחות ויש חוב שלא שולם, 72 אלף שקלים ועוד ריביות וקנסות. ככה המדינה אומרת, אתה התייחסת לזה? אתה יודע את זה?

ת: תראה, אני מצטער, אני יכול להגיד ככה שאחרי שאני כאילו שאחרי שאני שילמתי כספים, אני לא זוכר עכשיו סכומים ששילמתי, אני יודע ששילמתי, אני לא יודע מה שילמתי, ואחרי שעשיתי 3 חודשים עבודות שירות בעצמי הייתי בטוח שזהו.

לפי גרסת המבקש, בהיותו עולה חדש נקלעו עסקיו לקשיים, הוא עזב את ישראל, שב אליה והועמד לדין על אי הגשת הדוחות. בגזר הדין נקבע עונשו לרבות קנס אותו שילם. ובכך, זו גרסת המבקש, הוא סבר שיושבו כל הטענות כלפיו בקשר עם אי הגשת הדוחות.

מתברר שאין בידי המשיב לסתור גרסה זו. אין בידי המשיב להראות ולו אסמכתא אחת לכך שהמבקש היה מודע להליכי הגבייה שנקטו נגדו. המשיב לא עשה כל ניסיון להתייחס להליכים הכרוכים בפסק הדין ולהראות כיצד במסגרתם היה מודע המבקש, ולמצער – צריך היה לדעת, שלצד ההליך הפלילי מוסיפים להתנהל הליכי גבייה של החוב.

לא מצאתי סיבה שלא לקבל את עדות המבקש ביחס להבנתו את משמעות פסק הדין, וכך גם לא מצאתי שיש בפסק הדין כדי לבסס את טענת המשיב למודעות המבקש להליכי הגבייה.

1. לטענת המשיב, במהלך הליכי הגבייה שבצע נתפסו כספים בחשבון בנק ביום 1.7.03, בסך של 6,573 ₪ (סעיף 11 בתגובת המשיב). המשיב לא תמך טענה זו במסמך כלשהו. המשיב מפנה בסיכומיו לנספחים שמבססים טענה זו (סעיף 22 בסיכומי המשיב) אך איננו מסביר כיצד יש באותם מסמכים שהוא מפנה אליהם כדי לבטא בסיס עובדתי לטענה. המשיב לא הסביר מדוע אין בנמצא מסמך שיבטא תשלום זה או יראה כיצד ידע המבקש, או חייב היה לדעת, על הכספים שנתפסו. בעדותו, טען המבקש כי ככל שנתפסו כאלו כספים אפשר שמדובר בחשבון לא פעיל על קיומו לא ידע אותה עת (עמ' 10 בפרוט). המשיב לא הביא פירוט ולא הציג מסמך שישתור טענה זו או בכלל יבסס הטענה לתפיסת כספים כלשהם.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ה"פ 17-05-31195 גרשנזון נ' מע"מ פתח תקווה

כך גם הטענות לעיקול זכויות של המבקש במנהל מקרקעי ישראל או לעיקול רכב של המבקש במהלך 2012. המשיב לא הביא פירוט ולא הציג כל מסמך שיבטא כיצד מודע היה המבקש להליכים אלו. המבקש אכן בעל זכויות ברכב ובנכס מקרקעין שעוקלו (בכך הודה) אך לא הובהר כיצד יכול היה לדעת שאלו עוקלו בהליכי גבייה שבצע המשיב.

19. כך ניתן לערוך סיכום ביניים ביחס לטענת התיישנות הליכי הגבייה. נקודת המוצא בבחינת טענות הצדדים הייתה שהחוב נוצר בקביעת המשיב בסמוך לאוקטובר 1996, כאשר מרוץ תקופת ההתיישנות לביצוע הליכי גבייה בגינו החל ממועד זה. נקודת מוצא נוספת הינה שאכן הליכי גבייה בוצעו על ידי המשיב, גם אם לא בתדירות גבוהה, אבל בפערי זמן כאלו שביניהם פחות מ- 7 שנים. על בסיס עובדות אלו, עמדה לבירור המחלוקת אם המבקש היה מודע לאותם הליכי גבייה. בבחינת מחלוקת זו התברר שאין בידי המשיב להראות ולו מסמך בודד המבטא את מודעות המבקש להליכי הגבייה שנקטו נגדו. התברר שבכל אותם תדפיסים שהופקו לקראת הדיון ממחשבי המשיב אין ולו סממן בודד למודעות המבקש להליכים שנקטו. למעשה, התברר שהמסמכים שהציג המשיב מתייחסים לצדדי ג' שאת הקשר בינם למבקש לא ידע המשיב להסביר, ואף את התייחסותם לדרישות לא ידע המשיב לתאר. כך המסמכים שהופקו ממחשבי המשיב, כך עדות העד מטעמה שלא ידע דבר מידיעה אישית, וכך אפילו פסק הדין המרשיע את המבקש וגוזר את עונשו אך אין בו התייחסות לחוב שעומד ותלוי נגדו בגין אותו "מס משוער" שנקבע ב- 1996.

20. ודוק, חלוף הזמן איננה מקהה ואיננו מפחית מחובת המשיב להציג ראיות לביסוס טענותיו. כאשר טוען תובע לזכות שיש לו לתבוע פירעון חוב גם בחלוף שנים רבות, גם בחלוף תקופת ההתיישנות ובטענה לעצירת מרוץ ההתיישנות, ניתן לצפות שגם ישמור על הראיות המבססות את טענותיו. כך ודאי כאשר מדובר במסמכים אשר בימינו ניתן לשמר בלא קושי בשלל אמצעים טכנולוגיים ובלא מאמץ מיוחד. כך כל תובע וכך גם רשות ציבורית דוגמת המשיב. כך למשל, נדחתה טענת עירייה אשר טענה לזכות שעמדה לה לבער מסמכים בחלוף הזמן ולמרות שאלו רלוונטיים לחוב אשר לשיטתה הוא עדיין בר גבייה. וכך התייחס לכך בית המשפט:

ניתן לראות בביעור מסמכים מעיין הצהרה של הרשות, כי הללו אינם דרושים ורלוונטיים עוד לעבודתה. לכן, כאשר מדובר בחוב גדול ומשמעותי העומד כנגד נכס ואשר לא שולם, ראוי היה שהמערערת תשקול האם בסיטואציה זו, נכון הוא להשתמש בסמכותה ולבער את המסמכים הרלוונטיים. כמו כן, יש אף טעם נפגם בכך שהמערערת דוחה את טענת ההתיישנות של המשיבה, למרות שהחוב התהווה לפני שנים רבות, ובד בבד היא מבערת מסמכים הקשורים בו בשל פרק הזמן הרב שחלף, בכך הרי שהיא מנסה לאחוז את החבל משתי קצותיו. (עע"מ 10372/08 עיריית בת ים נ' שמואל אדוט ז"ל [פורסם בנבו] 4.1.11, פסקה 15)

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ה"פ 17-05-31195 גרשנזון נ' מע"מ פתח תקווה

כך גם בעניין דנא. המשיב טוען שעומדת לו הזכות להוסיף ולנקוט הליכי גבייה בגין חוב אשר העילה לגבייתו עמדה לו, לכל המאוחר, בשנת 1996. גם בחלוף כמחצית יובל שנים. ובסכום נכבד המגיע כדי מאות אלפי שקלים. לא ניתן לקבל טענה של רשות לעצירת מרוץ ההתיישנות ולזכות שיש לה להוסיף לנקוט הליכי גבייה, ובאותה נשימה גם טענה שנוכח חלוף הזמן היא מתקשה בהצגת ראיות.

וכאשר מדובר בהמצאת מסמך בביצוע הליכי גבייה לפי פקודת המיסים (גבייה), כללי ההמצאה הרי מקלים על הרשות. די אם הראתה ששלחה ההודעה למקום מגוריו או למקום עסקו של הנישום. נטל נמוך מהנדרש בהליכים אזרחיים או פליליים (רע"א 5255/11 עיריית הרצליה נ' אברהם חנוך כרם [פורסם בנבו], 11.6.13, פסקה 19). אפילו בנטל נמוך זה לא עמד המשיב.

21. לפיכך, אני מקבל את גרסת המבקש, דוחה את טענת המשיב, וקובע שבמהלך השנים שמיום היווצרות החוב, ב- 1996, ולפחות עד לשנת 2010 (מועד בו הודה המבקש בקבלת מכתב דרישה) לא ידע המבקש על הליכי הגבייה שמנהל נגדו המשיב בגין החוב. ונוכח אי ידיעת המבקש, לא עצר מרוץ ההתיישנות, לא התאפסה תקופת ההתיישנות, ואין עוד באפשרות המשיב לנקוט נגדו בהליכי גבייה בגין החוב.

22. לטענת ההתיישנות הוסיף המבקש גם טענה חלופית – טענת שיהוי. מאחר ומצאתי לקבל את טענת ההתיישנות, התייתר הצורך לבחון את הטענה החלופית וההתיישנות לטענה זו תיעשה איפוא בקליפת אגוז בלבד.

א. לצד הסמכות לדחיית תביעה בשל חלוף תקופת ההתיישנות, נתונה לבית המשפט הסמכות לדחות תביעה מחמת שיהוי, גם אם טרם חלפה תקופת ההתיישנות (סעיף 27 בחוק ההתיישנות).

דיני השיהוי במשפט האזרחי, מאפשרים חסימתו של תובע מפני הגשת תובענה מקום בו מתברר שנעשה שימוש לא נאות בזכות התביעה וארעה פגיעה בציפייה הלגיטימית של הנתבע שלא להיתבע, עד כדי ניצול לרעה של ההליך השיפוטי (ע"א 6805/99 תלמוד תורה כללי וישיבה גדולה עץ חיים בירושלים נ' הועדה המקומית לתכנון ובנייה בירושלים, פד"י נז(5) 433).

דיני השיהוי במשפט הציבורי מאידך, עוסקים במצבים בהם טוענת זאת הרשות כטענת סף להדיפת עתירה שהוגשה נגדה; אך גם במצבים בהם נטענת הטענה כטענת סף דווקא מצד האזרח, הנתבע לבצע פעולה על ידי הרשות.

הפן האחר של דיני השיהוי במשפט הציבורי משקיף על מעבר הזמן מנקודת ראות האזרח כלפי השלטון. הוא מתקשר לטענת האזרח כי הרשות הציבורית השתתה בביצוע פעולה שלטונית שהיתה חייבת לבצעה במהירות הראויה. פתיחת הליך על ידי הרשות כנגד אזרח לצורך אכיפת חובה החלה עליו מכוח הדין – בין כספית ובין אחרת – עשויה להיתקל בטענת האזרח כי חלף זמן בלתי סביר מאז נתגבשה עילת התביעה בידי הרשות ועד לפתיחת ההליך, באופן ההופך את

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ה"פ 17-05-31195 גרשנזון נ' מע"מ פתח תקווה

קיום ההליך מטעם הרשות לבלתי הוגן ובלתי ראוי כלפיו על פי מושגי המשפט הציבורי. טענת השיהוי בהיבט זה בנויה על חובתה של הרשות לפעול במהירות הראויה בדרישתה מן האזרח לקיים את חובותיו. "החובה לפעול במהירות הראויה היא מן המושכלות הראשונים של מינהל תקין" (רע"א 187/05 נעמה נסייר נגד עיריית נצרת עילית, פ"ד ס"ד (1), 215, פסקה 9 בפסק הדין של השופטת פרוקצ'יה)

דיני השיהוי במשפט הציבורי איפוא, נותנים בידי חייב את האפשרות לחסום את הרשות מפני ניהול הליכי גבייה נגדו, ברם אינם קובעים מסגרת זמנים נוקשה אותה ניתן ליישם על כל מצב.

כך בפרט כאשר השאלה אם השתתה הרשות באשר לא פעלה במהירות הראויה אינה מותנית במעבר זמן אובייקטיבי בלבד. היא תלויה בכל מערך הנסיבות הרלוונטי למקרה שנדון.

במסגרת הנחיות היועץ המשפטי לממשלה (הנחייה 7.1002, הפעלת הליכי גבייה מנהליים לפי פקודת המיסים (גבייה), פברואר 2012; להלן: "הנחיות היועמ"ש"), הוסדרה מסגרת של לוחות זמנים במטרה להנחות את הרשויות כיצד להפעיל את שיקול דעתן בהשתמשן בסמכויות לפי פקודת המיסים (גבייה) ובכדי להימנע ממצב של שיהוי בפעולות הגבייה. כך, בין היתר, מורות הנחיות היועמ"ש כי יש לפתוח בהליכי גבייה בתוך 3 שנים מהיום בו היה החוב סופי (סעיף 5 בהנחיות היועמ"ש), להמשיך בביצוע פעולות גבייה "במרווחי זמן סבירים" ולוודא מסירת הודעה על הליכי הגבייה לחייב בנוסף להודעות שיש למסור לחייב על קיום החוב אחת לשנה (סעיף 8.1 בהנחיות היועמ"ש). הנחיות היועמ"ש נכנסו לתוקף רק באוגוסט 2012 (6 חודשים מיום פרסומן) ואינן חלות על החלק הארי של התקופה הרלוונטית לתובענה זו, אך עשויות לסייע בקביעת אמות מידה והתנהלות המשיבה בהתייחסה לחוב המבקש. על פן זה של טענת השיהוי מבקש להתבסס המבקש.

ב. והנה אשר מתברר נוכח טענה זו:

(1) מתברר שגם לפי טענות המשיב, החל מהמועד בו התגבש החוב, באוקטובר 1996, ועד לחדש מרץ 2002, לא בצע המשיב ולו פעולת גבייה אחת (נספח 32 בתיק המוצגים מבטא פעולת גבייה ביום 10.10.96 ואילו נספח 33 בתיק המוצגים מבטא פעולת גבייה ביום 3.1.02). המשיב עצמו מאשר שלא נקט כל פעולת גבייה במשך למעלה מ-5 שנים.

(2) בפרק הזמן שבין 1996 ועד 2000, לא שהה המבקש בישראל. דא עקא, שכשם ששהייה מחוץ לישראל לבדה איננה בסיס לטענה לעצירת מרוץ ההתיישנות (סעיף 14 בחוק ההתיישנות), כך גם אין בה כדי לעצור את מרוץ השיהוי, אלא אם כן שוהה החייב במקום שאינו מאפשר משלוח הודעות או ביצוע הליכי גבייה (למשל כאמור בסעיף 7.1 (ג) בהנחיות היועמ"ש). המשיב לא טען לשהיית המבקש בכזו מדינה

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ה"פ 17-05-31195 גרשנזון נ' מע"מ פתח תקווה

שלא ניתן לשלוח אליה הודעות. למעשה, המשיב לא הביא ולו רמז לפעולות שביצע או שבקש לבצע ולא היה באפשרותו לעשות כן, נוכח שהיית המבקש בחו"ל.
לאחר מספר פעולות גבייה שבוצעו משנת 2002 ועד 3.1.02 (נספחים 33 – 37 בתיק מוצגי המשיב) שוב חדל המשיב מכל פעולת גבייה במשך כ-6 שנים, עד ביצוע עיקול רכב ביום 22.5.12 (לפי הרישום בפירוט הפעולות - נספח 6 לתגובת המשיבה).

במהלך שנים אלו התגורר המבקש בדירה אשר רכש, באותה כתובת שרשומה בנספחים שהציגה המשיב. המשיב ודאי שידע על היות המבקש בישראל שהרי ההליכים הפליליים נגדו הסתיימו בפסק דין מיום 23.6.03. ובכל זאת, בלי כל הסבר, נמנע המשיב מכל פעולת גבייה במשך כ-6 שנים.

מאחר ועסקינן בטענת שיהוי, כך שחלוף הזמן לבדו איננו אמת המידה היחידה בבחינת התנהלות המשיב, יש לשים לב לאופי החוב ולסכום החוב.

אין מחלוקת על כל שהמבקש לא הגיש כלל דוחו"ת על הכנסותיו במשך 15 חודשים בשנים 1995 – 1996. אותו חוב לו טוען המשיב איננו פרי תחשיב המס בו חייב המבקש בתקופה בה נמנע מהגשת דוחו"ת, אלא פרי "חישוב משוער" של אותו מס. המשיב לא ידע לתת ולו קצה של הסבר לאופן בו נעשה אותו "חישוב משוער" (עדות בובליל בעמ' 17 בפרוט). עיון ברשימת פעולות הגבייה שהציג המשיב בתיק המוצגים, מראה על סכומי חוב שהולכים וגדלים, החל מחוב בסך 20,000 ₪ ביום 3.8.14 (נספח 1 בתיק המוצגים), עבור בחוב הצומח לסך של 503,200 ₪ ביום 10.10.96 (נספח 32 בתיק המוצגים) ועד לחוב בסך של 619,547 ₪ ביום 24.12.17 (נספח 40 בתיק המוצגים).

המשיב דורש מהמבקש פירעון חוב בסכומי עתק, בהתבסס על טענות "לחוב משוער" שאינו יודע להסביר, וביחס לתקופה שלפי עדות המבקש במהלכה הוא נקלע למשבר כלכלי כה קשה עד שנאלץ לחדול מכל פעילות.

זאת ועוד, כאשר נתבקש המשיב להסביר כיצד באפשרות המבקש להתמודד עם אותו "חוב משוער" שהוא מייחס לו, טען המשיב שעומדת לו אפשרות אחת ויחידה ואין בלתה – הצגת דוחו"ת על הכנסותיו (עדות בובליל בעמ' 18 ש' 29 ואילך בפרוט). וזאת כאשר המבקש מסביר שאין לו כל אפשרות אפילו לנסות ולשחזר נתונים באשר רואה החשבון שהיה לו אי אז בכלל הלך לבית עולמו (סעיף 14 בתצהיר המבקש).

ג. ככל שבוחנים את העובדות הרלוונטיות להמרצת פתיחה זו, כך גוברת תחושת חוסר הצדק וחוסר ההגינות בהתנהלות המשיב כלפי המבקש.

אכן, המבקש עבר עבירה באי הגשת דוחו"ת במשך 15 חודשים בשנים 1995 – 1996. עבירה בגינה הועמד לדין, הורשע ונענש.

אלא שאותה עבירה לבדה, איננה מצדיקה מצב בו ממשיך המשיב לתבוע מהמבקש תשלום חוב שמקורו בשנת 1996.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ה"פ 17-05-31195 גרשנזון נ' מע"מ פתח תקווה

על המשיב הייתה החובה להראות שפעל בהתמדה וברציפות לגביית החוב, כך שהמבקש היה מודע לחוב שנוטר תלוי ועומד נגדו.

כפי שנמצא, לא ידע המבקש על פעולות הגבייה במשך שנים ארוכות (כפי שנקבע בדיון בטענת ההתיישנות), אך אפילו מצאתי שהמבקש ידע על החוב, הרי שהמשיב עצמו הראה כי ישב בחיבוק ידיים שנים רבות. כך במשך כ- 5 שנים (בשנים 1996 – 2002) וכך במשך 6 שנים נוספות (בשנים 2006 – 2012). וכל זאת, בלי כל הסבר, כאשר המשיב מודע לכך שהוא עומד לדרוש תשלום סכומי עתק המבוססים כולם על "חוב משוער", וכאשר בחלוף הזמן הוא שולל מהמבקש כל יכולת מעשית להתמודד עם חוב שכזה.

אין כל דרך למצוא הצדקה והגינות בדרישה בשנת 2017 לתשלום סך של למעלה מ- 620,000 ₪ (!) בגין "חוב משוער" שנקבע למעלה משני עשורים קודם לכן, בשנת 1996.

ד. לפיכך, אפילו נמצא שהמבקש היה מודע לפעולות הגבייה שנקטו נגדו, האופן בו נעשו פעולות הגבייה, בפערי זמן כה גדולים, בעצירה מוחלטת של פעולות פעמיים, לתקופה של כ- 5 שנים ולתקופה נוספת של כ- 6 שנים, מביאים לכך שלמבקש עומדת טענת שיהוי כלפי המשיב.

23. לא מצאתי ממש ביתר טענות הצדדים.

24. כך ניתן לסכם.

א. במהלך התקופה שמאפריל 1995 ועד אוקטובר 1996, לא הגיש המבקש דוחו"ת כפי שנדרש בחוק מע"מ, ונוכח מחדל זה עשה המשיב שימוש בסמכותו וקבע למבקש חוב על אי תשלום מס "לפי המשוער". אותו חוב נותר שריר וקיים בספרי המשיב, ומגיע בתחילת 2017 לסך של למעלה מ- 620,000 ₪. בגין אותו חוב נוקט המשיב הליכי גבייה לפי פקודת המיסים (גביה) והוא מבקש להוסיף ולעשות כן עד פירעונו המלא של החוב.

על רקע זה הוגשה המרצת פתיחה זו, באשר לטענת המבקש חסום המשיב מנקיטת הליכים נגדו, הן בהגשת תביעה אזרחית והן בפעולות גבייה מנהלית, וזאת מחמת התיישנות ומחמת שיהוי.

ב. בכל הנוגע לאפשרות הגשת תביעה אזרחית, נמצא שדין העתירה להתקבל.

מאחר והמשיב לא הגיש תביעה אזרחית לגביית החוב מאז 1996, ונוכח ההלכה שלפיה אין בהליכי גבייה מנהלית כדי לעצור את מרוץ תקופת ההתיישנות, הרי שחלפה תקופת ההתיישנות ואין באפשרות המשיב להגיש נגד המבקש תביעה אזרחית בגין החוב.

ג. אף בכל הנוגע לאפשרות המשיב להוסיף ולנהל הליכי גבייה מנהלית, נמצא שחלפה תקופת ההתיישנות.

תקופת ההתיישנות בגין החוב עומדת על 7 שנים, כאשר פעולות גבייה מנהלית בהם נוקט המשיב מביאות לאיפוס תקופת ההתיישנות בכל פעולת גבייה, ובלבד שפעולות הגבייה גם הובאה לידיעת המבקש. פעולת גבייה שנעשתה ולא הובאה לידיעת המבקש, איננה מאפשרת לו מודעות לחוב שנוטר מיוחס לו ולחובתו להסדירו ולשמור ולהציג על כך ראיות.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ה"פ 17-05-31195 גרשנזון נ' מע"מ פתח תקווה

בחינת הראיות הביאה למסקנה שהמשיב לא הביא לידיעת המבקש את פעולות הגבייה שבצע, פעולות גבייה בודדות בשנים 1996 – 2012. כך נמצא באשר לא עלה בידי המשיב להראות ולו מסמך בודד שמבטא את מודעות המבקש להליכי הגבייה. מסמך בודד שמקים אפילו את אותה עמידה בנטל הנמוך בו נדרשת רשות לעמוד בכל הנוגע להמצאת מסמך לפי פקודת המיסים (גבייה).

המבקש טען שלא היה מודע לדרישה שנתרה תלויה ועומדת ולחוב שמייחס לו המשיב מאז 1996, שנודע לו על החוב שמיוחס לו רק בשנת 2010 כאשר על הליכי הגבייה נודע לו רק שנים לאחר מכן.

עוד טען המבקש שלא ידע כלל על קיומו של קשר אפשרי בין ההליך הפלילי שהתנהל נגדו והסתיים בתשלום קנס ומאסר, לחוב שנתר תלוי ועומד לאחר מכן. נוכח הראיות שהציג המשיב, ובפרט אלו שלא הציג, לא מצאתי סיבה שלא לקבל גרסה זו של המבקש. ולפיכך, אני מקבל את טענת המבקש וקובע שגם ביחס להליכי הגבייה המנהלית שמבקש המשיב לבצע בגין החוב – חלפה תקופת ההתיישנות.

ד. ולבסוף, נמצא שיש ממש בטענת השיהוי אפילו ידע המבקש על אותו חוב שמייחס לו המשיב.

נקודת המוצא בבחינת טענה זו הינה חובתה של רשות לבצע פעולה שלטונית "במהירות ראויה". כך בכלל. כך גם בהליכים לגביית חוב מנישום. השתהות בביצוע גביית חוב מנישום איננה תקינה ועלולה להציב בפני הרשות מחסום מהמשך ביצוע פעולות גבייה. פרק הזמן שבו מחויבת הרשות לפעול איננו קשיח, ומשתנה בהתאם לנסיבות הרלוונטיות. עם זאת, בהנחיות היועמ"ש משנת 2012 הותוו אמות מידה אפשריות לבחינת התנהלותה של רשות, גם בתקופה שקדמה לאותן ההנחיות.

בחינת התנהלות המשיבה בהתייחסותה לחוב שהיא דורשת מהמבקש, העלתה כי במשך תקופה ארוכה מאד, כ- 16 שנה (1996 – 2012) נקטה המשיבה בפעולות גבייה ספורות בלבד, כאשר בתוך תקופה זו, בשני מקרים, לא נקטה המשיבה כלל בפעולות גבייה בפרקי זמן ארוכים של למעלה מ- 5 שנים.

עוד נמצא כי השלכותיה של השתהות זו על המבקש היו דרמטיות. מלכתחילה החוב שיוחס למבקש התבסס על "השערה". ולמרות זאת, למרות שהמבקש נקלע לקשיים שבגינם ספק אם בכלל היו לו הכנסות המצדיקות חיוב באותם סכומי חוב "לפי המשוער", נמנע המשיב מכל פעולה במשך שנים. כך נמצא שהחוב המיוחס למבקש תפח והלך, הגיע לסך של למעלה מ- 620,000 ₪.

זאת ועוד, בעוד מחד מודיע המשיב שאין בידי המבקש אפשרות להשיג על החוב אלא בהגשת דוחו"ת, מאידך עומד המבקש בלי שום יכולת מעשית להציג דוחו"ת על פעילות שעשה אי אז, לפני יותר משני עשורים, כאשר אפילו רואה החשבון שהיה לו כבר נפטר. המבקש ניצב בפני שוקת שבורה. מצב שאיננו צודק ואיננו הוגן.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ה"פ 17-05-31195 גרשנזון נ' מע"מ פתח תקווה

ואכן, כל אזרח בישראל נדרש לשלם מיסים כחוק ובמועד. ואכן, אין לאפשר התחמקות מתשלום מס אמת במועד, וגם אין לאפשר מתן פרס למי שעלה בידיה להתחמק מתשלום מס תקופה ממושכת. ועם זאת, במקרה זה אין מדובר "בפרס" אלא בחסימת המשיב מפני תוצאה שאיננה צודקת. חסימתו מהמשך ביצוע הליכי גבייה נוכח השיהוי בנקיטתם.

ולפיכך, אני מקבל גם טענה חלופית זו של המבקש וקובע שביחס להליכי הגבייה המנהלית שמבקש המשיב לבצע בגין החוב – לוקה המשיב בשיהוי החוסם אותו מהמשך נקיטת ההליכים.

25. כפי שהובהר בתחילת הדיון, לא ניתן לקבל את העתירה למחיקת חובות המבקש מספרי המשיב, והדיון מתמקד בטענה לחסימת המשיב מפני האפשרות לנקיטת הליכים לגביית החוב.

לפיכך ונוכח כל האמור לעיל, אני מקבל את טענת המבקש במלואה וקובע כך ביחס לחוב הרשום לחובת המבקש בספרי המשיב בגין אי הגשת הדוחות בשנים 1995 - 1996 : מאחר וחלפה תקופת ההתיישנות אין באפשרות המשיב להגיש נגד המבקש תביעה אזרחית בגין החוב.

מאחר וחלפה תקופת ההתיישנות וגם נוכח השיהוי בפעולות הגבייה - אין באפשרות המשיב לנקוט בהליכי גבייה מנהלית לפי פקודת המיסים (גביה) בגין החוב. על המשיב לבטל את כל הליכי הגבייה בהם נקט בגין החוב, ובכלל זה גם לבטל את העיקול שהוטל על רכב מספר 1165367.

המשיב ישא באגרת בית משפט ששולמה בגין הליך זה.

ביחס לשכר טרחת עו"ד, מצאתי להביא בכלל חשבון את העובדה שבפסק הדין נחסם המשיב מביצוע פעולות גבייה, ברם החוב נותר קיים, אפילו נקבע רק "לפי המשוער", ובלי שייעשה עוד כל בירור ביחס להיקפו. במצב זה, אינני מוצא מקום לחייב את המשיב בתשלום שכר טרחת עו"ד מלא.

אני מחייב לפיכך את המשיב לשאת גם בשכר טרחת עו"ד בסך של 10,000 ₪. ניתן היום, כ"ח ניסן תש"פ, 22 אפריל 2020, בהעדר הצדדים.

רוני אילן, שופט

